

КООПЕРАТИВНЕ НАВЧАННЯ: колективна відповідальність — індивідуальна звітність

Особливості використання методів кооперативного навчання у шкільній практиці

Оксана ДЯКІВ, учитель-методист, заступник директора з НВР;

Ольга ЧАЙКІВСЬКА, вчитель-методист, тренер НУШ, учитель початкових класів;

Уляна ІЛЬЧИШИН, старший учитель, учитель початкових класів;

Ореста ФЛЮНТ, старший учитель, учитель початкових класів;

Оксана ОГАР, **Олександра ПЕТРЮК**, **Олена ТРИШНЕВСЬКА**, вчителі початкових класів, Дрогобицька спеціалізована школа I–III ст. № 2, Львівська обл.

Інтерактивні методи навчання набувають все більшого поширення в освіті. Однією з форм упродовження їх у шкільну практику є кооперативне навчання. Завдяки постійній взаємодії одне з одним учні набувають значний досвід співпраці, вчаться толерантно сприймати думку опонента й відстоювати власну позицію, оцінювати результати своєї діяльності та інших членів групи.

Методами кооперативного навчання вже кілька років поспіль активно послуговуються у роботі педагоги Дрогобича. Сьогодні своїми здобутками вони діляться із читачами журналу.

Зміст і характерні особливості технології

Кооперативне навчання — це технологія навчання в невеликих групах, що передбачає створення можливості для обговорення проблеми, доведення, аргументування власного погляду.

Основні ознаки кооперативної групової роботи:

- учні об'єднуються в малі групи і діють за попередньо розробленою вчителем інструкцією;
- склад групи може змінюватися залежно від змісту й характеру навчальних завдань;
- кожен член групи має працювати над конкретним завданням/частиною матеріалу до повного розуміння питання, яке вивчають;
- роботу організують так, щоб можна було врахувати й оцінювати як індивідуальний внесок кожного члена групи, так і внесок групи в цілому;
- на педагога покладається планування роботи й проведення кооперативних уроків.

Робота в групах створює добрий психологічний клімат, сприяє розвитку вміння ефективно взаємодіяти в колективі, де всі учні стають активними учасниками

комунікативної взаємодії, переборюють страх критики, вчаться слухати одне одного, толерантно ставитись до чужої точки зору, приймати групові рішення. Завдання педагога — вселити в учнів віру в можливість досягнення мети й спонукати до самостійного пошуку.

Функції педагога на кооперативному уроці

Прийняття організаційних рішень перед уроком:

- визначення соціальних цілей;
- об'єднання учнів у групи;
- підготовка робочих матеріалів.

Розробка уроку:

- налагодження позитивної взаємозалежності;
- роз'яснення завдання;
- пояснення критеріїв успіху;
- врахування індивідуальних особливостей учнів при розробці завдань.

Моніторинг і втручання під час роботи в групах:

- моніторинг поведінки учнів;
- втручання у хід роботи над завданням.

Оцінювання результату й процесу групової роботи:

- визначення рівня досягнення академічних цілей;
- встановлення ступеня реалізації соціальних цілей.

У ході уроку педагог переходить від групи до групи, допомагає дітям усвідомити зміст завдання, оцінює результати дослідження і сам процес навчання.

Способи оцінювання діяльності при кооперативному навчанні:

- самооцінювання результатів діяльності учнями;
- взаємооцінювання членів груп;
- оцінювання роботи дітей педагогом.

Умови ефективного перебігу кооперативного навчання

Позитивна взаємозалежність. Кожен член групи має усвідомлювати важливість злагодженої взаємодії заради досягнення спільної мети, успіху всієї групи.

Особиста відповідальність. Оскільки від рівня навчальних досягнень кожного члена групи залежить загальний результат, усі учні докладають зусиль для кращого опанування навчального матеріалу.

Розвинені соціальні навички. Навички продуктивної взаємодії сприяють ефективній роботі групи, допомагають у спілкуванні, налагодженні довірчих стосунків, запобіганні конфліктам, прийнятті рішення.

Уміння співпрацювати в групі. Для досягнення мети члени групи мають зосереджуватися на спільних зусиллях і шукати шляхи вдосконалення процесу співпраці.

Завдання, виконання яких ґрунтується на залученні дітей до кооперативних форм діяльності, передбачають відповідальність за знання і навчальні досягнення одне одного, надання одне одному можливості навчитися певних речей. Саме тому кооперативне навчання має такий **девіз**: колективна відповідальність — індивідуальна звітність.

Методи кооперативного навчання

Нині розроблено багато методів кооперативного навчання. Розкриємо зміст деяких з них.

“Карусель”

Учні утворюють два кола — внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє коло нерухоме, зовнішнє рухається. Є два варіанти використання методу. Перший: рухаючись по колу, учні попарно дискутують щодо якогось питання, наводять власні, неповторювані докази. Другий: діти обмінюються попередньо підготовленою інформацією. У результаті вдається за короткий час опанувати значний обсяг матеріалу.

Сонце — зоря, центральне тіло Сонячної системи

Фрагмент уроку природознавства у 4-му класі

Методу “Карусель” передуює самостійне опрацювання статті з теми у підручнику. Діти, що мають високий рівень навички читання, можуть опрацювати додаткову літературу (енциклопедії, плакати, карти) із класної бібліотеки.

На даному етапі уроку доцільно скористатися методом “Карусель”, оскільки він дає змогу інтенсивно

перевірити засвоєння та розуміння прочитаного, систематизувати набуті знання, відчути радість від навчання.

Хід роботи

Педагог звертається до учнів.

— Ви опрацювали статті з теми “Сонце — зірка”. Складіть по 2-3 речення за прочитаним матеріалом.

Орієнтовний зміст речень

- Наше світило Сонце зіграє планету Земля більше ніж 4 млрд років. Це потужна піч гігантських розмірів. Сонце — зірка-довгожитель.
- Сонце не має твердої поверхні, як інші зірки. Його зовнішні шари нагріті до 6 000° С. Там відбуваються вибухи, виверження, а ще на Сонці є сонячні плями.
- Сонце — центральне тіло Сонячної системи. Іноді ми бачимо його повне затемнення. Це дає можливість побачити корону з поверхні Землі.

— Готові!? Тепер проведемо вправу “Карусель”.

Учні пригадують правила.

Орієнтовний зміст правил

- Повідомляю інформацію партнеру, що стоїть навпроти, чітко і спокійно.
- Слухаю уважно його повідомлення.
- Спілкуюся звичним голосом.
- Не сміюся з партнера.
- Не критикую його.
- Коли стою у зовнішньому колі й чую сигнал, то пересуваюсь вправо до нового партнера.

Відбувається жеребкування. Учні по черзі виймають з торбинки одну прищепку. Жовтий колір — зовнішнє рухоме коло. Рожевий — внутрішнє коло. По завершенні жеребкування утворюють кола.

За сигналом педагога учні рухаються по колу й обмінюються інформацією. Коли учні пройшли все коло, педагог дає довший сигнал. Після нього відбувається підбиття підсумків і формулювання висновків. Діти можуть утворити загальне велике коло, сісти за парти чи на килимок обличчям одне до одного.

Учитель ставить низку запитань.

Орієнтовний зміст запитань

- Що ви почули вперше?
- Які повідомлення часто повторювались?
- Що здивувало?
- Що викликало сумніви?
- Що було незрозумілим?
- Чи хочете додати не сказану ніким новину?

Зауваги для вчителя

“Карусель” — дуже активний метод. Дає змогу відновити енергію, вимагає простору. Вправу можна проводити сидячи на стільцях у двох колах. Обов’язково слід погодити, учасники якого кола говорять першими. Час на складання речень — до двох хвилин. Переміщення займають лічені секунди. На повідомлення одного учасника/учасниці відводять 20–30 секунд.

“Коло ідей”

Мета методу — залучення всіх учнів до обговорення проблеми.

Знайдомтеся!

Комплект інтегрованих підручників для 2-го класу НУШ

Автори: О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко

Світ
ВІСНИК
ІНСТІТУТ

НОВА
УКРАЇНЬКА ШКОЛА

**Сучасним дітям –
сучасні підручники!**

За Типовою освітньою програмою,
розробленою під керівництвом Р. Шияна

До теми кожного місяця у підручниках

"Я досліджую світ"

- ✧ Сюжетна картина й оповідання, які допомагають розкрити тему місяця
- ✧ 2-3 проблемні запитання для досліджень та обговорень
- ✧ Компетентнісні завдання, вправи, досліді
- ✧ Повчальні комікси
- ✧ Завдання для самоперевірки

"Українська мова та читання"

- ✧ Літературні й пізнавальні твори, медіа-тексти, запитання і творчі завдання
- ✧ Завдання на дослідження мовлення
- ✧ Комунікативні вправи для групової та парної роботи
- ✧ Завдання на вправлення у правописі
- ✧ Театральний майстер-клас і створення власної книги

Додатково до підручників видавництво "Світлич" пропонує робочі зошити,
а також безплатне навчально-методичне забезпечення – матеріали для вчителя та учнів.

Завантажуйте підручники для ознайомлення

[SvitDovkola.org](https://svitdovkola.org)